

Turkis

JURIDISK RÅDGIVNING
FOR KVINNER

UTLENDINGSRETT

Forord

Denne brosjyren er utgitt av Juridisk rådgiving for kvinner (JURK). JURK drives av kvinnelige jusstudenter, som gir gratis rettshjelp til kvinner i hele Norge.

Brosjyren handler om ulike typer oppholdstillatelser. EU/EØS-borgere kan få opphold i Norge både etter disse reglene og etter de særskilte reglene for EØS-borgere. Sistnevnte er ikke beskrevet i brosjyren, men du kan finne mer informasjon på nettsidene til Utlendingsdirektoratet www.udi.no. Reglene som behandles i brosjyren gjelder både for menn og kvinner.

Takk til Oslo kommune, Barne- og familiedepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet for økonomiske bidrag.

Inger Sophie Hjelm, Eva Kristine Sogn, Celine Løyning, Anne Sophie Lie-Eriksen, Kari M. Tangen og Beate G. Tande.

Brosjyren er sist revidert november 2012 og juni 2013 på bakgrunn av endringer i lovverket.

Trude Schiefloe Kanestrøm, Zaineb Mirza, Synnøve Torske, Anne-Kristine Grime, Michaela Klausen og Lene Løvdal

Innhold

Forord.....	3
Innhold	4
Forkortelser.....	5
1. Schengenvisum	6
1.1 Visumplikt.....	6
1.2 Hvordan søke om Schengenvisum.....	7
1.3 Vilkår for visum	7
1.4 Nødvisum	8
1.5 Varighet og innhold	9
1.6 Oppholdstillatelse for å besøke barn i Norge	10
2. Opphold i Norge	11
2.1 Opphold på grunnlag av beskyttelse (asyl).....	11
2.2 Opphold på humanitært grunnlag	14
2.3 Familieinnvandring	17
2.4 Arbeidsinnvandring.....	26
2.5 Opphold på grunnlag av studier.....	29
3. Krav om underhold og bolig.....	32
3.1 Underhold.....	32
3.2 Bolig.....	34
4. Permanent oppholdstillatelse	35
4.1 Generelt om permanent oppholdstillatelse	35
4.2 Vilkår for permanent oppholdstillatelse	35
4.3 Permanent oppholdstillatelse når hovedvilkårene ikke er oppfylt	36
4.4 Søker som er siktet for straffbare forhold.....	37
4.5 Konsekvenser av permanent oppholdstillatelse.....	38
4.6 Bortfall av permanent oppholdstillatelse	38
5. Opphold for EU/EØS-borgere	39
6. Personer som utnyttes i prostitusjon eller tvangsarbeid (ofre for menneskehandel).....	40
7. Statsborgerskap	41

7.1 Betydningen av norsk statsborgerskap	41
7.2 Erverv av norsk statsborgerskap	42
7.3 Tap av norsk statsborgerskap	43
8. Bortvisning og utvisning.....	45
8.1 Bortvisning	45
8.2 Utvisning	46
9. Saksbehandlingsregler	48
9.1 Rett til å uttale seg.....	48
9.2 Klageadgang.....	49
10 Rettshjelp	50
11. Hvor kan du få hjelp?.....	53

Forkortelser

Fvl **Forvaltningsloven**

Utl. **Utlendingsloven**

Ufor. **Utlendingsforskriften**

1. Schengenvisum

1.1 Visumplikten

Utlendings- loven (utl.) § 9

For å kunne reise inn i Norge er hovedregelen at utenlandske borgere må ha visum.

Et visum til Norge gir i utgangspunktet rett til å reise til alle Schengenlandene, og heter nå Schengenvisum. Følgende land er Schengenland: Belgia, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Hellas, Island, Italia, Latvia, Litauen, Luxemburg, Malta, Monaco, Nederland, Norge, Polen, Portugal, Slovakia, Slovenia, Spania, Sveits, Sverige, Tsjekkia, Tyskland, Ungarn og Østerrike.

Utl. § 10

Visum kan gis for 3 måneder (mer presist 90 dager) per halvår for turistbesøk, familiebesøk, forretningsreise, studiebesøk eller for annet formål.

Utl. § 9

Det finnes imidlertid unntak fra hovedregelen om visumplikten. Utlendinger som har oppholdstillatelse utstedt av et Schengenland, og som har gyldig reisedokument, er unntatt fra visumplikten.

Schengen-borgere behøver verken pass eller visum for å reise inn i Norge. I tillegg har Norge inngått visumfrihetsavtaler med en rekke land. Du kan kontakte Utlendingsdirektoratet (UDI) for nærmere informasjon om dette.

1.2 Hvordan søke om Schengenvisum

Utl. § 9 Visum må være innvilget i ditt hjemland før innreise til Norge.

Visumsøknaden leveres personlig ved nærmeste norske utenriksstasjon. De fleste visumsøknader blir behandlet der. I noen tilfeller kan søknaden bli sendt til Norge og bli behandlet av Utlendingsdirektoratet (UDI). Ved innlevering av søknad må du betale et gebyr. Gebyrsatsene finner du på www.udi.no/gebyr, eller ved å kontakte nærmeste norske utenriksstasjon.

Som hovedregel skal søknaden leveres ved personlig fremmøte. Søknaden må fylles nøye ut med personlig underskrift, og det må vedlegges fotografi av søkeren.

1.3 Vilkår for visum

For å få innvilget Schengenvisum, må følgende vilkår være oppfylt:

Utl. § 10 Du må kunne vise frem gyldig reisedokument, for eksempel pass eller legitimasjon som er godkjent som reisedokument. Passet eller reisedokumentet må være gyldig i minst 3 måneder ut over det tidsrommet Schengenvisumet gjelder for.

**Utlendings-
forskriften
(utf.)**

§ 3-4a

Du må ha lovlig returadgang til hjemlandet ditt, eller annet land du har tillatelse til opphold i, slik at du kan returnere dit når visumets gyldighet utløper.

Du må ha midler til å dekke reiseutgifter til og fra Norge. Du må også ha midler til selve oppholdet i

Norge. Den du skal besøke kan stille garanti for at kost, losji og reise blir dekket. Denne garantierklæringen må legges ved visumsøknaden.

Garantierklæringen skal stemples av politiet. Politiet skal se nødvendig dokumentasjon på at referansepersonen har tilstrekkelige midler til å forsørge visumsøkeren i den aktuelle perioden. Referansepersonen skal sende den stemplede garantierklæringen til søkeren, slik at denne legges ved søknaden om visum. Referansepersonen skal ikke sende garantierklæringen direkte til utenriksstasjonen eller UDI.

Det må ikke foreligge bortvisnings- eller utvisningsgrunn.

Innvandringsregulerende hensyn må ikke tale mot visum. Har myndighetene for eksempel grunn til å tro at det reelle formålet med besøket er å ta arbeid eller opphold ut over 3 måneder i Norge, kan de avslå søknaden om visum. Det er derfor svært viktig å vise sin tilknytning til hjemlandet, for eksempel gjennom arbeid, studier og familie. Om mulig bør tilknytningen til hjemlandet dokumenteres ved attester, bekreftelse fra skole eller arbeidssted og hjemreisebillett.

Utenriks- og sikkerhetspolitiske hensyn må ikke tale mot visum.

1.4 Nødvisum

Utf. § 3-18

Dersom du er visumpliktig og melder deg for passkontrollen uten gyldig visum, kan det gis nødvisum når tvingende grunner taler for det. Det er et

krav at du selv ikke kan klandres for at du mangler visum. Vilklårene for Schengenvisum må være oppfylt.

Et eksempel kan være at et nært familiemedlem i Norge er kommet ut for en alvorlig ulykke, men den norske utenriksstasjonen er stengt denne dagen, og du må reise omgående.

Det kan dessuten gis nødvisum uten at vilklårene for Schengenvisum er oppfylt, dersom særlige grunner taler for det.

1.5 Varighet og innhold

Utf. § 3-9

Schengenvisum kan gis for et tidsrom for inntil 3 måneder og vanligvis får du Schengenvisum bare for én innreise. Ved særlige behov kan det fastsettes et bestemt eller ubestemt antall innreiser innenfor et tidsrom på 12 måneder.

Skal du ha opphold i Norge utover disse 3 månedene, må du ha gyldig oppholdstillatelse.

Har du fått innvilget visum for et kortere tidsrom enn 3 måneder, kan du bare få forlenget perioden mens du er i Norge hvis det foreligger helt spesielle grunner. Søknad om å forlenge visumet, slik at visumets varighet blir på 3 måneder, leveres til politiet dersom du allerede er i Norge. Hovedregelen er at visumet ikke varer lenger enn 3 måneder. Du kan aldri få en visumtillatelse for mer enn totalt 3 måneder.

Utl. § 17

Visum gir ikke adgang til å arbeide i Norge. En som ikke reiser ut av Norge eller Schengenområdet når visumet har løpt ut, risikerer å bli bortvist eller utvist.

Utl. § 55

Det samme gjelder en som tar arbeid i Norge uten å ha tillatelse til det.

1.6 Oppholdstillatelse for å besøke barn i Norge

Har søkeren barn i Norge og ønsker å besøke dem, kan man i stedet for å søke om Schengenvisum, søke om oppholdstillatelse av inntil 9 måneders varighet. Dette er altså ikke et visum, men en type tidsbegrenset oppholdstillatelse.

Utl. § 58

Det er en forutsetning at foreldrene returnerer til hjemlandet, og at underhold og bolig er sikret under oppholdet. Dette kan du lese mer om i brosjyren under kapittel 3.

Utl. § 47

2. Opphold i Norge

Innvandringen til Norge er begrenset og regulert. Dette betyr at alle utlendinger som skal oppholde seg i Norge i mer enn 3 måneder (90 dager) må ha oppholdstillatelse. Oppholdstillatelse kan gis dersom det foreligger særskilt grunnlag for det. Slikt særskilt grunnlag kan være:

- asyl
- humanitære grunner
- familieinnvandring
- arbeid
- studier

Utl § 14 Utlendinger som har fått oppholdstillatelse før innreise plikter å melde seg for politiet på oppholdsstedet senest innen en uke etter innreise til Norge.

2.1 Opphold på grunnlag av beskyttelse (asyl)

Utl. § 28 Å få asyl betyr å få et fristed. Dette innebærer at personen får opphold i Norge på grunn av velbegrunnet frykt for forfølgelse i hjemlandet på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning, eller medlemskap i en spesiell sosial gruppe. Vurderingen baseres på FNs flyktningskonvensjon og norsk lov.

2.1.1 Hvordan søke om asyl

Utl. § 93 Søknad om asyl skal registreres hos politiet så fort som mulig. Pass eller annet reisedokument du er i besittelse av, skal leveres inn sammen med søknaden. Dersom behovet for beskyttelse inntreffer først etter innreise i

Norge, skal søknad om asyl fremsettes uten ugrunnet opphold etter at utlendingen ble klar over omstendighetene.

Utl § 100 Politiet tar fotografi og fingeravtrykk av deg. De kan også ta kopi av dokumenter du har med deg dersom de anser det som nødvendig. Du må gjøre ditt beste for å legge frem nødvendig dokumentasjon og medvirke til innhenting av nødvendige opplysninger. Etter registrering hos politiet gis det et tilbud om bosted.

Utl. § 65 Videre blir man intervjuet av Utlendingsdirektoratet (UDI) som også avgjør om du skal få asyl i Norge. Dette er det viktigste som skjer under asylprosessen. Søkeren må fortelle veldig grundig og detaljert om hvorfor man søker asyl i Norge. Det brukes tolk under intervjuet.

Du kan be om å få en tolk du har tillit til, for eksempel etter kjønn eller en som ikke tilhører en bestemt etnisk gruppe. Det er også mulig med telefontolkning hvor tolken ikke kjenner din identitet. Alle tolker og ansatte i UDI og UNE har taushetsplikt, og kan straffes med fengsel om de ikke overholder denne.

Hvis du får avslag på søknaden sin, har du rett til å klage. Det vil si å be om en ny vurdering. Det er UDI som først behandler klagen din. Hvis UDI ikke omgjør vedtaket, blir klagen sendt til Utlendingsnemnda (UNE) for behandling. Dersom UNE avslår klagen, er vedtaket endelig og du må reise hjem. Hvis du og advokaten din mener avslaget ikke er riktig etter norsk lov, kan du velge å gå til en sivil domstol, men utgiftene ved dette må du betale selv.

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) bistår alle asylsøkere med nødvendig informasjon i søknadsfasen. NOAS kan kontaktes på telefon 22 36 56 60.

2.1.2 Vilkår for asyl

Asylsøkeren må anses som flyktning.

Utl. § 28

Du regnes som flyktning når du får opphold i Norge på grunn av en velbegrunnet frykt for forfølgelse i hjemlandet på grunn av rase, religion, nasjonalitet, seksuell orientering, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning. Du regnes også som flyktning dersom du står i reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending til hjemlandet. Vurderingen baseres på FNs flyktningskonvensjon og norsk lov.

Dersom du anses som flyktning, har du som hovedregel krav på å få innvilget asyl.

Utl. § 58

Det stilles ikke krav om at underhold og bolig må være sikret.

2.1.3 Grunner som kan gi adgang til å nekte asyl

Utl. § 31 og § 32

UDI kan avslå søknaden om asyl selv om du har begrunnet frykt for forfølgelse. Det gjelder blant annet i følgende tilfeller:

- Asylsøkeren har fått innvilget asyl eller annen form for beskyttelse i et annet land. En asylsøker må søke asyl i det første trygge landet han kommer til.
- Det er grunnlag for å utvise asylsøkeren ut fra grunnleggende nasjonale interesser.

- Asylsøkeren er domfelt for en særlig alvorlig forbrytelse og er derfor å anse som en fare for samfunnet.

2.1.4 Varighet

Utl. § 60 og § 61

Førstegangs oppholdstillatelse gis som midlertidig oppholdstillatelse for inntil tre år og minst ett år. En utlending har etter søknad rett til fornyelse av en midlertidig oppholdstillatelse dersom grunnlaget for førstegangs tillatelse fortsatt er til stedet.

2.1.5 Virkninger av innvilget asyl

Utl. § 54 og § 60

- Du får status som flyktning
- Du får lovlig opphold og som hovedregel arbeidstillatelse
- Når du får opphold starter arbeidet med å finne en bostedskommune til deg
- Asyl kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, se del 1 kapittel 4.

2.2 Opphold på humanitært grunnlag

Utl. § 38 og § 28

Hvis myndighetene avslår en søknad om asyl, har de av eget tiltak plikt til å vurdere om det kan gis oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.

2.2.1 Hva kreves for å få opphold på humanitært grunnlag

Utl. § 38

For å få oppholdstillatelse på humanitært grunnlag kreves det at det foreligger sterke menneskelige hensyn eller at søkeren har særlig tilknytning til Norge.

Sterke menneskelige hensyn kan for eksempel være at situasjonen i hjemlandet er farlig, men ikke farlig nok til å gi grunnlag for asyl. Andre sterke menneskelige hensyn kan være at søkeren har vært offer for menneskehandel eller at det foreligger sosiale eller humanitære forhold ved retursituasjonen som gir grunnlag for å innvilge oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.

Med særlig tilknytning til Norge menes tilknytning som følge av lang botid eller oppholdstid i Norge.

Utl. § 38

Det kreves som hovedregel at søkeren fremlegger dokumentasjon på sin identitet før oppholdstillatelse gis.

2.2.2 Særlig i tilfeller der søkeren er under 18 år gammel

Utl. § 38

Mindreårig er den som ikke har fylt 18 år. Dersom søker er enslig mindreårig og ikke vil få forsvarlig omsorg ved retur, kan det etter en helhetlig vurdering foreligge sterke menneskelige hensyn som kan gi opphold på humanitært grunnlag.

Ved andre søknader som berører barn skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barn kan gis oppholdstillatelse på humanitært grunnlag selv om situasjonen ikke har et slikt alvor at det ville blitt innvilget oppholdstillatelse til en voksen.

2.2.3 Innvandringsregulerende hensyn og myndighetenes vurdering

Utl. § 38 Myndighetene vil også vurdere om det foreligger hensyn som taler mot at søkeren skal få tillatelse på humanitært grunnlag. Myndighetene vil blant annet legge vekt på mulige samfunnsmessige konsekvenser av å innvilge søknad om oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.

Myndighetene vil alltid foreta en totalvurdering i hver enkelt sak. Søkeren har dermed ikke en absolutt rett til få innvilget opphold på humanitært grunnlag. Det er søkerens individuelle situasjon som er avgjørende. Det vil si hvilke forutsetninger den enkelte søkeren har for å returnere til hjemlandet.

2.2.4 Varigheten av oppholdstillatelse på humanitært grunnlag

Utl. § 54 og § 60 Oppholdstillatelse på humanitært grunnlag gis som hovedregel som midlertidig oppholdstillatelse for minst ett år og ikke lengre enn tre år.

Utl. § 38 Dersom det er tvil om identiteten til søkeren eller andre særlige grunner tilsier det, kan tillatelsen gis for ett år eller kortere.

Utl. § 61 Oppholdstillatelsen kan fornyes dersom grunnlaget for første gangs tillatelse fortsatt er tilstede og ikke annet fremgår av tillatelsen.

2.2.5 Virkninger av oppholdstillatelse på humanitært grunnlag

Utl. § 60

Oppholdstillatelse på humanitært grunnlag gir rett til opphold i Norge. Videre gir oppholdstillatelsen også rett til å ta arbeid og til å drive ervervsvirksomhet i Norge. Oppholdstillatelsen gir som hovedregel også grunnlag for å søke om permanent oppholdstillatelse.

2.3 Familieinnvandring

Familieinnvandring betyr at en person kan få opphold i Norge fordi et eller flere familiemedlemmer allerede bor i landet.

Den som ønsker å flytte til Norge kalles **søker**. Den personen som bor i Norge, og som søkeren vil bo sammen med, kalles **referanseperson**.

2.3.1 Hvordan søke om opphold ved familieinnvandring

**Utl § 56,
utf. § 10-1**

Som hovedregel må den som ønsker opphold i Norge søke om familieinnvandring ved den norske ambassaden eller konsulatet i hjemlandet.

2.3.2 Krav til personene som skal søke om opphold på bakgrunn av familieinnvandring

Som hovedregel er det de nærmeste familiemedlemmer av personen som bor i Norge som kan få oppholdstillatelse på bakgrunn av familieinnvandring.

Følgende personer regnes som nærmeste familiemedlemmer: Ektefelle, samboer, barn, adoptivbarn og foreldre.

Disse kan få oppholdstillatelse på bestemte vilkår:

- Utl. § 40**
- **Ektefelle over 18 år.**
Den som har fått opphold i riket etter å ha inngått ekteskap med flere, kan bare regne en av dem som ektefelle. Den som har opphold i riket og inngår ekteskap i utlandet med mer enn én, kan bare regne den først ektede som ektefelle. Det stilles krav om at ektefellene skal bo sammen.
- Utl. § 41**
- **Samboer over 18 år.**
Partene må ha bodd sammen i et fast og etablert samboerforhold i minst 2 år, og formålet med familieinnvandringen må være at de skal fortsette samlivet. Det er en forutsetning at ingen av dem er gift med en annen person.
- Utl. § 42**
- **Barn under 18 år uten ektefelle eller samboer.**
Dersom kun én av foreldrene bor i Norge, kreves det at vedkommende har del i foreldreansvaret og at hensynet til barnets beste tilsier at det får opphold her.
- Utl. § 43**
- **Foreldre til barn under 18 år, når barnet har opphold på grunnlag av asyl eller kollektiv beskyttelse.**
Det er et vilkår at forelderen skal bo sammen med barnet.
- Utl. § 44**
- **Mor eller far til norsk barn under 18 år, når de skal bo sammen.**
Barn vil si person under 18 år uten ektefelle eller samboer. Søkeren må ha foreldreansvaret for og bo

sammen med barnet. Det er et vilkår at søkeren ikke er gift med eller skal bo sammen med barnets andre forelder.

**Utl. § 45 og
utf. § 9-3**

- **Mor eller far til norsk barn under 18 år, når forelderen skal ha samvær med barnet.**

Barnet må ha opphold i Norge sammen med den andre av foreldrene som har foreldreansvar og barnet fast boende hos seg. Søkeren må sannsynliggjøre at samvær vil bli utøvet. Det er et vilkår at søkeren har utøvd samvær av et visst omfang det siste året i utlandet. Samværsretten må dokumenteres og være av et visst omfang. Søknaden må som oftest være fremsatt innen tre måneder etter at barnet flyttet til Norge.

**Utl. § 42
2.ledd**

Når foreldreansvaret er delt, kreves det som regel samtykke fra den andre av foreldrene.

I visse tilfeller kan også andre personer få opphold på grunnlag av familieinnvandring i Norge.

Noen av disse tilfellene er:

**Utl. § 48 og
utf. § 9-5**

- Søker som skal inngå ekteskap med referansepersonen etter innreise. Det stilles krav om at begge parter er over 18 år, og det må dokumenteres at det ikke foreligger hindringer for å inngå ekteskap.

Utl. § 41

- Søker som *ikke* har levd i et fast og etablert samboerforhold med referansepersonen i minst to år dersom partene venter barn sammen og akter å fortsette samlivet. Begge partene må være over 18 år.

Utl. § 46

- Enslig mor eller far med barn over 18 år i Norge. Det er et vilkår at søkeren er over 60 år uten

ektefelle, samboer eller noen av sine nærmeste familiemedlemmer i hjemlandet.

Utl. § 49

- Når sterke menneskelige hensyn taler for det, kan det også i andre tilfeller gis oppholdstillatelse på bakgrunn av familieinnvandring.

Utf. 9-7

- Barn mellom 18 og 21 år uten ektefelle eller samboer når søkeren tidligere har hatt langvarig opphold i riket med tillatelse.
- Forsørget barn over 18 år uten ektefelle eller samboer som blir igjen i hjemlandet uten foreldre eller søsken som er over 18 år eller gift. Det samme gjelder forsørget barn over 18 år uten ektefelle eller samboer når det godtgjøres at barnet av medisinske grunner er helt avhengig av personlig omsorg fra sine foreldre.
- Fosterbarn som er et etablert medlem av familien. Fosterbarnet må være under 18 år. Det må dokumenteres at foreldreansvaret er overdratt på lovlig måte. Norsk barnevernsmyndighet må godkjenne fosterhjemmet.
- Helsøsken under 18 år uten foreldre eller annen omsorgsperson i hjemlandet eller oppholdslandet. Det er et vilkår at helsøsken i Norge er egnet som omsorgsperson.

2.3.3 Krav til oppholdstillatelsen til referansepersonen i Norge

Utl. § 40

Følgende personer kan ha krav på å få sin nærmeste familie til Norge:

- Norsk eller nordisk statsborger som er bosatt eller skal bosette seg i Norge.
- Utlending med permanent oppholdstillatelse i Norge.
- Utlending som har eller får lovlig opphold i Norge med oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, for eksempel arbeidstillatelse eller asyl.

Det gjelder også et krav om at referansepersonen kan garantere underhold og bolig. Se punkt 3.

2.3.4 Krav om fire års arbeid eller utdanning i Norge

Utl. § 40a

Dersom referansepersonen har stiftet familie etter at hun eller han kom til Norge kan det hende at referansepersonen må ha studert eller arbeidet i fire år før familiemedlemmer kan gis innvandringstillatelse til Norge. Om det stilles krav om fire års utdanning eller arbeid er avhengig av to forhold: Det ene er hva slags oppholdstillatelse referansepersonen har, og det andre er når familien til referanseperson ble stiftet.

Kravet om fire års arbeid eller utdanning gjelder dersom referansepersonen har oppholdstillatelse:

- på grunn av beskyttelse (asyl),
- som overføringsflyktning,
- på grunn av kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon,
- på grunn av sterke menneskelige hensyn eller sterk tilknytning til Norge,

- som familieinnvandrere (det vil si at hun/han har oppholdstillatelse på bakgrunn av familieinnvandring med en annen person i Norge), eller
- på grunnlag av permanent oppholdstillatelse.

Utf. § 9-1

For at fireårskravet skal være oppfylt må arbeidet eller utdanningen sammenlagt utgjøre en heltidsaktivitet.

Som arbeid eller utdanning regnes blant annet alt fra grunnskole til høyere utdanning, inntektsgivende arbeid, diverse kvalifiseringstiltak, introduksjonsprogram og i visse tilfeller omsorg for barn.

Utl. § 40a

Til tross for at referansepersonen har et av de oppholdsgrunnlagene som nevnt ovenfor, gjelder kravet om fire års utdanning eller arbeid ikke dersom:

- ekteskapet var inngått før referansepersonen kom til Norge, eller
- partene unnfanget barn før referansepersonen fikk opphold i Norge, eller
- partene var gift eller hadde unnfanget barn da begge hadde oppholdstillatelse i Norge.

2.3.5 Krav til underhold og bolig

Personer som søker om familieinnvandring må som hovedregel være sikret underhold og bolig. For de "nærmeste familiemedlemmer" (se under vilkår for familieinnvandring) stilles det ikke krav om at personer som søker om familieinnvandring må være sikret bolig, og det kan på visse vilkår gjøres unntak fra kravet om underhold.

Se mer om kravet til underhold og bolig i kapittel 3.

2.3.6 Innreisevisum for ektefeller og felles barn

Utl. § 12
Utf. § 10-1
2. ledd

Utlendinger som ønsker opphold ved familieinnvandring, kan i noen tilfeller gis en tillatelse til å reise til Norge mens søknaden behandles. Dette kalles ofte D-visum. For å få innvilget en slik tillatelse må det ikke være tvil om at vilkårene for familieinnvandring er oppfylt.

Søkeren må være:

- ektefelle til norsk borger som er bosatt eller har til hensikt å bosette seg i Norge, eller
- ektefelle til nordisk borger bosatt i Norge, eller
- ektefelle til utlending bosatt i Norge med permanent oppholdstillatelse som ikke har oppholdt seg utenfor Norge mer enn 2 år.

Det er kun felles barn av søker og referanseperson som kan reise sammen med søker.

Rundskriv
RS 2013-001

Videre stilles det krav om at:

- Begge parter må ha vært over 18 år på tidspunktet for inngåelse av ekteskap.
- Vigsel skal ikke være foretatt ved stedfortreder.
- Ektefellene må skulle bo sammen i Norge.
- Underholdskravet må være oppfylt.
- Visum skal ikke innvilges dersom søkeren er innmeldt i Schengen informasjonssystem (SIS).
- Søkeren ikke må være utvist fra Norge med innreiseforbud.
- Søkeren må dokumentere sin identitet, ved å legge frem gyldig pass eller annet godkjent reisedokument.

Innvilgelse av visum innebærer ikke i seg selv at søknad om arbeids- eller oppholdstillatelse vil bli innvilget.

Søknaden må fremsettes ved personlig fremmøte ved norsk utenriksstasjon i det landet man har opphold.

2.3.7 Konsekvenser av oppholdstillatelse ved familieinnvandring

Utl. § 60

Første gangs oppholdstillatelse gis som oftest for ett år om gangen og kan fornyes hvis vilkårene fortsatt er oppfylt.

Tillatelsen kan som hovedregel danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, dette kan du i tilfelle søke om etter 3 år. Se mer om permanent oppholdstillatelse i kapittel 4.

2.3.8 Opphold på selvstendig grunnlag grunnet referansepersonens død

Utl. § 53

Dersom du har kommet til Norge på grunnlag av ekteskap eller et samboerforhold, er oppholdstillatelsen avhengig av at dette består. Har samlivet opphørt på grunn av referansepersonens død, har du som vanligvis rett til fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag.

2.3.9 Oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag ved samlivsbrudd og skilsmisse

Utl. § 53

Ved fornyelse av oppholdstillatelse på grunnlag av ekteskap eller samboerforhold, er det i utgangspunktet et vilkår at ekteskapet eller samboerforholdet består og at partene fortsatt bor sammen. Det er imidlertid to unntak fra denne regelen. Disse følger nedenfor.

1. Oppholdstillatelse grunnet urimelige vanskeligheter i hjemlandet

Ved samlivsbrudd **kan** kvinnen likevel få oppholdstillatelse dersom hun som følge av samlivsbrudd vil få urimelige vanskeligheter i hjemlandet på grunn av de sosiale og kulturelle forhold.

Hjemlandets lovgivning og praktiseringen av denne, samt kvinnens bakgrunn og tilhørighet vil være sentrale momenter i vurderingen av om samlivsbruddet vil forårsake problemer. Dette er imidlertid et strengt krav. Det er ikke tilstrekkelig at kvinnen vil møte vanskeligheter i hjemlandet. Vanskelighetene må fremstå som så tyngende at det vil være urimelig å kreve at kvinnen returnerer til hjemlandet.

2. Oppholdstillatelse for kvinner ved samlivsbrudd grunnet mishandling

Utl. § 53

Dersom kvinnen og/eller eventuelle barn har blitt mishandlet i samlivet **kan** kvinnen og eventuelle barn få oppholdstillatelse.

Det stilles imidlertid krav til omfang og karakter av mishandlingen. Ved vurderingen blir flere forhold tatt i betraktning. Blant annet vurderes de enkelte

handlingers alvorlighet, omstendighetene rundt handlingene og i hvilken grad handlingene gjentas over tid. Mishandlingen kan være fysisk, for eksempel bruk av slag med eller uten hjelp av gjenstander, eller psykisk, som for eksempel trusler om bruk av vold eller skilsmisse og retur til hjemlandet.

Kvinnens forklaring skal være sentral i vurderingen av hvorvidt mishandling har skjedd. Oppstår det tvil om hennes forklaring, er det en fordel å ha en form for dokumentasjon på at mishandling har skjedd. Dette kan for eksempel være dokumentasjon på at kvinnen har blitt behandlet av lege eller psykolog. Kvinnen må regne med å bli innkalt til intervju hos politiet for å fortelle om sine opplevelser under samlivet. Hun velger selv om hun i tillegg vil anmelde ektefelle/samboer, men dette er ikke et krav for å få innvilget oppholdstillatelse.

2.4 Arbeidsinnvandring

Utl. § 55

Utenlandske statsborgere må ha arbeidstillatelse for å arbeide eller drive egen virksomhet i Norge.

2.4.1 Hvordan søke om arbeidstillatelse

Utl. § 56

Førstegangs arbeidstillatelse må som hovedregel være gitt før innreise til Norge. Søknaden fremmes gjennom norsk utenriksstasjon i det land søkeren er borger av, eller gjennom norsk utenriksstasjon i det land der søkeren har hatt arbeids- eller oppholdstillatelse de siste 6 månedene.

2.4.2 Vilkår for oppholdstillatelse for arbeidstakere

Utl. § 23

- Søker må ha fylt 18 år.
- Søker må ha et konkret arbeidstilbud. Det må som hovedregel dreie seg om heltidsarbeid for én arbeidsgiver.
- Lønns- og arbeidsvilkår må ikke være dårligere enn gjeldende tariffavtale og regulativ for bransjen eller det som ellers er normalt for vedkommende sted og yrke.

Utf. § 6-1

- Søker må være fagutdannet eller ha spesielle kvalifikasjoner som virksomheten har behov for.
- Det er et vilkår at søker omfattes av en årlig fastsatt kvote som bestemmes av departementet. Eller at stillingen ikke kan besettes av tilgjengelig arbeidskraft i Norge eller EØS-området.

Ufor § 6-12

Utl. § 58

- Søker må være sikret underhold og bolig, se kapittel 3. Kravet om underhold anses sikret dersom ovennevnte vilkår om norske lønns- og arbeidsvilkår og heltidsarbeid er oppfylt.

2.4.3 Varighet

Utl. § 60

Utgangspunktet er at oppholdstillatelse for arbeidstakere gis som midlertidig oppholdstillatelse for minst ett år, og inntil tre år.

Utl. § 62

En utlending som har oppholdt seg i Norge med midlertidig oppholdstillatelse for arbeidstakere, som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, kan ha rett til permanent oppholdstillatelse dersom vilkårene for dette er oppfylt. Hvilke vilkår som må være oppfylt for å ha rett til permanent oppholdstillatelse kan du lese mer om i kapittel 4.

**Utl. § 23 og
utf. § 6-3**

Det kan også gis kortvarig arbeidstillatelse, for eksempel til sesongarbeidere eller lignende. Slik tillatelse gis for inntil seks måneder og vil ikke danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

2.4.4 Oppholdstillatelse som arbeidssøker

**Utf § 1-2 jf.
§ 3-1 og
§ 6-1**

Det finnes unntak fra hovedregelen om at arbeidstillatelsen må være gitt før innreise. Utlendinger som er faglærte, som ikke trenger visum, jf. utlendingsforskriften § 3-1, og som ønsker å komme til Norge for å søke om jobb, kan søke om oppholdstillatelse som arbeidssøker. Oppholdstillatelsen gir ikke adgang til å ta arbeid. Tillatelsen kan gis for maksimalt seks måneder.

Det er et vilkår at kravet til underhold er oppfylt, samt at utlendingen har reise- og sykeforsikring.

Oppholdstillatelse som arbeidssøker gir ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Dersom man får tilbud arbeid, må man søke om arbeidstillatelse som nevnt i punkt 4.2.

2.4.5 Innreisevisum (D-visum)

**Utl. § 12 og
utf. § 3-13**

Utf. § 10-1

Utlendinger som har kompetanse som faglært arbeidskraft og har et konkret tilbud om arbeid fra arbeidsgiver i Norge, kan søke om innreisevisum. For å få innvilget innreisevisum må det være sannsynlig at oppholdstillatelsen som faglært vil bli innvilget. Se nærmere om vilkår for dette i punkt 4.2.

Innreisevisum gir ikke rett til å arbeide i Norge, men det gir vedkommende rett til å oppholde seg i Norge

mens man venter på behandling av søknaden om oppholdstillatelse.

Videre er det et vilkår at søkeren har gyldig pass eller annet reisedokument som tillater grensepassering, og reise- og sykeforsikring som er gyldig i alle Schengenland. Det må heller ikke foreligge bortvisnings- eller utvisningsgrunn eller utenrikspolitiske hensyn som taler mot at visum eller oppholdstillatelse gis.

RS 2010-046 Visumet gis for sju dager. Dette betyr at søkeren må komme til Norge og levere søknad om oppholdstillatelse til politiet innen sju dager etter at hun eller han har fått visum.

For nærmere informasjon om hvordan en søker om innreisevisum, ta kontakt Utlendingsdirektoratet (UDI).

2.5 Opphold på grunnlag av studier

Utl. § 26

Utenlandske statsborgere som skal studere i Norge trenger oppholdstillatelse. Denne tillatelsen må som hovedregel være gitt før innreise. I utgangspunktet gis det kun tillatelse til studier på høyere nivå, det vil si studier på høyskole eller universitet. Studier i videregående skole gis det kun tillatelse til dersom det er en del av et utvekslingsprogram.

2.5.1 Vilkår

Utf. § 6-19

- Du må ha fått heltids studieplass ved godkjent utdanningsinstitusjon.
- Bolig og underhold må være sikret, se kapittel 3.
- Du må fremlegge en plan for studiet.
- Du må returnere til hjemlandet etter endt utdanning.

I forhold til kravet om retur til hjemlandet, foretas det en helhetsvurdering med utgangspunkt i søkerens individuelle situasjon. Er det en begrunnet og påregnelig mulighet for at søkeren ikke vil returnere til hjemlandet etter fullførte studier, taler dette for å avslå søknaden på dette grunnlaget.

2.5.2 Varighet

Utf. § 6-19

Studenter som har fått tilsagn om opptak ved en godkjent utdanningsinstitusjon, kan få oppholdstillatelse. Det er et vilkår at utdanningen er formålet med oppholdet, og at det dreier seg om heltidsutdanning. Slik oppholdstillatelse kan gis for inntil tre år dersom dette er i samsvar med fremlagt studieplan og underhold er sikret for hele perioden.

Førstegangs oppholdstillatelse til **kvotestudenter** gis som hovedregel for hele studieperioden i henhold til vanlig studietid. Med kvotestudenter menes de studenter som hvert år tas opp av universitetene og Høgskolene i Norge til spesielle utdanningsprogram.

2.5.3 Virkninger av oppholdstillatelse på grunnlag av studier

Utl. § 26 og utf. § 6-19

Studenter som får oppholdstillatelse som nevnt ovenfor, får samtidig tillatelse til deltidsarbeid i inntil 20 timer per uke og heltidsarbeid i de ordinære feriene.

Familiemedlemmer til studenter kan på visse vilkår få oppholdstillatelse. Det er en forutsetning at familiemedlemmet returnerer til hjemlandet når studenten er ferdig med sin utdanning.

Oppholdstillatelse på grunnlag av studier danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

3. Krav om underhold og bolig

For opphold i Norge stilles det som hovedregel krav om at søkeren er sikret underhold (økonomisk forsørgelse) og bolig. Det gjelder ikke krav til bolig for personer som søker asyl, eller har adgang til opphold på grunn av sterke menneskelige hensyn, eller har særlig tilknytning til riket.

3.1 Underhold

3.1.1 Hovedregelen om underhold

Utl. § 58 Underholdskravet innebærer at du må ha nok penger til å dekke dine utgifter under oppholdet i Norge. Underholdet må være sikret for hele oppholdsperioden.

Utf. § 10-7 Som underhold kan regnes:

- Egen arbeidsinntekt. Dette kan være lønnet heltidsarbeid eller tilsagn om fast arbeid. Ved deltidsarbeid eller drift av egen virksomhet, vil det foretas en konkret vurdering av om underholdskravet er oppfylt.
- Egen formue.
- Pensjon eller andre faste ytelser av en viss størrelse og varighet.
- Studielån eller stipend av en viss størrelse og omfang.
- En kombinasjon av punktene over.
- Sosialstønad regnes ikke som underhold.

Utlendingsdirektoratet (UDI) gir nærmere retningslinjer om hva som anses som tilstrekkelig

underhold. Det foretas en konkret vurdering for hvert enkelt tilfelle.

I noen tilfeller godtas det at en annen person garanterer for tilstrekkelig underhold av søkeren.

Der underhold er sikret ved egen formue eller garanti fra en annen person, kan det kreves at et beløp overføres til norsk bank og sperres for en bestemt tid.

3.1.2 Spesielle krav til underhold i saker som gjelder familieinnvandring

I saker som gjelder familieinnvandring kreves det at referansepersonen har en viss inntekt. Det er referansepersonen som må sannsynliggjøre at disse kravene er oppfylt. Det er både et krav knyttet til fremtidig inntekt og et krav knyttet til tidligere inntekt.

Utf. § 10-8 Krav om fremtidig inntekt:

- Referansepersonen må sannsynliggjøre en fremtidig inntekt på 88 % av lønnstrinn 19 (per 1.mai 2013 var dette 279 700 kroner) i statens lønnsregulativ.
- Disse midlene må komme fra arbeidsinntekt, sykepenger, svangerskapspenger, foreldrepenger, uførepensjon, alderspensjon etter folketrygdloven, pensjon eller andre faste lignende ytelser, stønad etter introduksjonsloven, utdanningslån eller utdanningsstipend. Man kan også oppfylle dette kravet ved å ha en kombinasjon av disse inntektskildene.
- Ytelser etter sosialtjenesteloven teller ikke som inntekt.

Vilkåret om fremtidig inntekt gjelder ikke dersom man søker om opphold på grunnlag av familieinnvandring

med en ektefelle, samboer eller barn som er flyktning eller er under kollektiv beskyttelse i Norge.

Utf. § 10-9 Krav om tidligere inntekt:

Referansepersonen må i tillegg til å dokumentere en fremtidig inntekt, også dokumentere en inntekt som svarer til 88 % av lønnstrinn 19 i statens lønnsregulativ ved siste ligningsoppgjør. Referansepersonen kan heller ikke ha mottatt sosialstønad det siste året. Det er imidlertid visse unntak for kravet om tidligere inntekt, se utlendingsforskriften § 10-9 3. ledd.

3.2 Bolig

**Utl. § 58 og
utf. § 10-12**

Søker må være sikret bolig for den tid søknaden gjelder.

Utl. § 56

Bolig kan være hus, leilighet, hybel eller lignende. Boligen må tilfredsstillende offentlige krav.

Dersom søker leier bolig, må man legge frem skriftlig leiekontrakt. Denne leiekontrakten må være godkjent av den som disponerer over boligen.

3.2.1 Krav til bolig i saker som gjelder familieinnvandring

**Utl. §§ 46-
49 og
utf. § 10-12**

Personer som søker opphold på grunnlag av familieinnvandring må i visse tilfeller være sikret bolig. Dette gjelder når det søkes om:

- oppholdstillatelse for enslig mor eller far med barn over 18 år i Norge, eller
- korttidsopphold for å besøke barn i Norge, eller
- oppholdstillatelse for å inngå ekteskap, eller oppholdstillatelse grunnet sterke menneskelige hensyn

4. Permanent oppholdstillatelse

4.1 Generelt om permanent oppholdstillatelse

Utl. § 62 En arbeids- eller oppholdstillatelse gis som hovedregel for ett år om gangen, og må derfor fornyes hvert år. Etter 3 år med en oppholds- eller arbeidstillatelse kan man søke om permanent oppholdstillatelse. En permanent oppholdstillatelse gir rett til opphold i landet uten tidsbegrensning, og er et selvstendig oppholdsgrunnlag.

For å få permanent oppholdstillatelse må du søke om det. Søknad kan rettes til Utlendingsdirektoratet (UDI) gjennom politiet. I utgangspunktet har bare den som har fremmet søknad i rett tid, rett til permanent oppholdstillatelse. Det vil si innen 1 måned før tidligere tillatelse utløper.

Søknaden fremmes på fastsatt skjema, og innleveres til politiet i det distrikt der søker har sitt faste oppholdssted. Vedtak treffes som utgangspunkt av UDI.

4.2 Vilkår for permanent oppholdstillatelse

- Utl. § 62**
- Søker må i de siste 3 årene ha hatt en oppholds- eller arbeidstillatelse som etter loven kan gi grunnlag for permanent oppholdstillatelse.
 - Det finnes en rekke tillatelser som i utgangspunktet ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, som for eksempel oppholdstillatelser til studenter og au pairer. Kollektiv beskyttelse danner heller ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

- Søker må ha hatt sammenhengende opphold i landet de siste 3 årene. Dette betyr at søker ikke kan ha oppholdt seg i utlandet i mer enn 7 måneder til sammen i løpet av de siste 3 årene.
- Søker må ha gjennomført pliktig norskopplæring i henhold til introduksjonsloven.

Det er viktig å søke om fornyet oppholdstillatelse i tide, senest 1 måned før tillatelsen går ut.

For å få permanent oppholdstillatelse må grunnlaget for oppholdstillatelse fremdeles være oppfylt. Dersom du har opphold på grunnlag av familieinnvandring, og blir separert før det har gått tre år, må du søke om en annen type oppholdstillatelse som gir grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

Se kapittel 2 for andre mulige oppholdsgrunnlag etter skilsmisse.

Utl. § 61 og § 62

En søker som har hatt opphold på grunnlag av familieinnvandring med sin ektefelle i 3 år, og har bodd sammen med ektefellen hele denne tiden, kan etter søknad få permanent oppholdstillatelse.

Når søkeren har fått innvilget permanent oppholdstillatelse har det ingen konsekvenser for dennes videre opphold i Norge at han/hun separerer seg fra sin ektefelle.

4.3 Permanent oppholdstillatelse når hovedvilkårene ikke er oppfylt

Utf. § 11-4

Har søker i minst 1 år hatt oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, kan permanent opphold gis dersom søker har hatt langvarig

opphold i Norge tidligere, eller det foreligger sterke rimelighetsgrunner. Kravet om sterke rimelighetsgrunner praktiseres strengt, og det skal mye til for at permanent oppholdstillatelse vil bli innvilget.

Utf. § 11-1 Barn kan få permanent oppholdstillatelse uten forutgående botid når det er født i Norge av foreldre som oppholder seg her. Søknad om tillatelse må fremsettes senest 1 år etter fødselen. Det er et vilkår at foreldrene på dette tidspunkt har søkt om og selv oppfyller vilkårene for permanent oppholdstillatelse eller norsk statsborgerskap.

Utf. 11-1 (1) Dersom søker har fått opphold ved kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon, må i tillegg adgangen til å gi kollektiv beskyttelse ikke være bortfalt.

4.4 Søker som er siktet for straffbare forhold

Utl. 62 Dersom søker er mistenkt eller blir siktet for et straffbart forhold som kvalifiserer for utvisning, vil søknaden først bli vurdert når skyldspørsmålet er endelig avgjort eller saken er henlagt.

Utf § 11-5 Dersom du blir dømt for straffbare forhold som kan medføre utvisning, og du likevel ikke blir utvist, kreves det mer enn 3 års sammenhengende opphold i Norge før permanent oppholdstillatelse kan gis. Du finner en oversikt over beregning av tilleggstid i utlendingsforskriften § 11-5.

4.5 Konsekvenser av permanent oppholdstillatelse

Utl. § 62

- Tillatelsen gir rett til opphold i Norge og til å ta arbeid uten tidsbegrensning.
- Tillatelsen gir adgang til å drive ervervsvirksomhet i Norge, som for eksempel å starte egen butikk eller eget firma.
- Tillatelsen gir et utvidet vern mot utvisning.

4.6 Bortfall av permanent oppholdstillatelse

Utl. § 62 og utf. § 11-8

Permanent oppholdstillatelse faller bort når en utlending har vært bosatt eller har oppholdt seg utenfor Norge i mer enn 2 år sammenhengende. Dette gjelder selv om utenlandsoppholdet avbrytes av kortere opphold i Norge.

En utlending kan i visse tilfeller etter søknad få adgang til å være borte fra landet for lenger periode, uten at tillatelsen faller bort, dersom det er klart at hun eller han igjen skal bosette seg i riket, og

- skal avtjene verneplikt eller annen tilsvarende tjeneste i sitt hjemland,
- skal oppholde seg i utlandet i forbindelse med arbeid eller utdanning utover vanlig videregående utdanning, eller
- skal oppholde seg i utlandet sammen med ektefelle, samboer mor eller far som oppholder seg i utlandet i forbindelse med arbeid eller utdanning

Utl. § 71

Permanent oppholdstillatelse faller bort når vedtak om utvisning er endelig.

5. Opphold for EU/EØS-borgere

EU/EØS-borgere kan få oppholdstillatelser etter reglene beskrevet i denne brosjyren, men også etter egne regler. Disse kan du lese mer om på www.udi.no.

6. Personer som utnyttes i prostitusjon eller tvangsarbeid (ofre for menneskehandel)

Straffeloven
§ 202 a og
§ 224,
utl. § 108

Det er tillatt å selge seksuelle tjenester i Norge, men det er forbudt å kjøpe slike tjenester. Det er heller ikke lov å livnære seg av andres prostitusjon. Hallikvirksomhet rammes av straffeloven.

Det er heller ikke lov å utnytte utlendingers arbeidskraft når de ikke har lov til å jobbe eller hindre dem i å avslutte et arbeidsforhold, for eksempel ved bruk av trusler.

I noen tilfeller befinner personer seg i en situasjon hvor de utnyttes som følge av at de er lurt eller tvunget for eksempel til å selge seksuelle tjenester eller utføre arbeid. Hvis myndighetene vurderer dette til å være en situasjon som faller inn under definisjonen av menneskehandel, så kan det etter søknad kvalifisere for asyl eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.

Personer som utnyttes, og som ikke har lovlig opphold, kan få bistand fra norske myndigheter. Etter dagens regler skal personen i slike tilfeller gis utsatt utreisefrist dersom visse vilkår er oppfylt. Det kan også være mulig å få oppfølging og trygt oppholdssted for personer som trenger beskyttelse. Du kan kontakte Rosa-prosjektet på telefon 22 33 11 60, 24 timer i døgnet, eller lese mer på <http://www.rosa-help.no/>.

7. Statsborgerskap

Statsborger- loven § 4

Som norsk statsborger har du flere rettigheter og plikter i Norge enn hva som er tilfellet når du har oppholdstillatelse. Hovedregelen etter norsk rett er at du får statsborgerskap etter dine foreldre, og ikke på bakgrunn av hvor du bor eller er født.

Statsborger- loven § 10

Etter norsk rett kan du som hovedregel bare ha ett statsborgerskap.

Dette innebærer at du må løses fra ditt opprinnelige statsborgerskap for å få norsk statsborgerskap. Det kan gjøres unntak fra dette, dersom løsning fra statsborgerskap anses rettslig eller praktisk umulig eller av andre grunner anses urimelig.

7.1 Betydningen av norsk statsborgerskap

- En norsk statsborger får norsk pass som et bevis på at man er norsk statsborger og får ubetinget rett til opphold i Norge.
- Norge har inngått visumfrihetsavtaler med en rekke land. Dette innebærer at en norsk statsborger kan reise til disse landene uten visum.
- En norsk statsborger har stemmerett ved Stortingsvalg.
- Noen stillinger i politiet og rettsvesenet er forbeholdt norske statsborgere. Dette gjelder også enkelte stillinger i utenrikstjeneste og embetsstillinger generelt.
- En norsk statsborger har krav på beskyttelse fra norske myndigheter.
- En norsk statsborger kan ikke utvises fra Norge. Dette er imidlertid ikke til hinder for at et statsborgerskap tilbakekalles.

- En norsk statsborger kan ikke utleveres til annet land, et praktisk viktig unntak gjelder nordiske land.

7.2 Erverv av norsk statsborgerskap

Du kan få innvilget norsk statsborgerskap på flere måter.

7.2.1 Statsborgerskap på bakgrunn av fødsel

Statsborger- loven § 4

Dersom barnets mor eller far er norsk statsborger, får barnet norsk statsborgerskap ved fødselen.

7.2.2 Statsborgerskap på bakgrunn av adopsjon

Statsborger- loven § 5

Barn som adopteres av en norsk statsborger får norsk statsborgerskap. Et krav er at barnet er under 18 år på adopsjonstidspunktet og adopsjonsbevilgningen må være gitt av norsk myndighet i medhold av adopsjonsloven. Det samme gjelder for utenlandsk adopsjon som er godkjent av norske myndigheter.

7.2.3 Statsborgerskap på bakgrunn av søknad

Alle som har oppholds- eller arbeidstillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, kan søke om norsk statsborgerskap til Utlendingsdirektoratet (UDI).

Enhver har rett til norsk statsborgerskap etter søknad dersom søkeren på vedtakstidspunktet:

- Har dokumentert eller klarlagt sin identitet,

Statsborger- loven §§ 7, 8, 9 og 10.

- Har fylt 12 år,
- Er og vil forbli bosatt i Norge,
- Oppfyller vilkårene for permanent oppholdstillatelse. Se kapittel 4.
- Har til sammen syv års opphold i Norge i løpet av de siste ti årene. Oppholdstillatelsene må være av minst ett års varighet hver.
- Oppfyller utlendingslovens krav om gjennomført norskopplæring,
- Ikke er tidligere straffet eller har utholdt karenstid, og
- Er løst fra et annet statsborgerskap.

**Statsborger-
loven § 11
og § 12**

For personer som kom til Norge før de fylte 18 år og for personer som er gift med og lever sammen med en norsk statsborger er kravet om botid noe kortere.

Søkeren har ikke rett til norsk statsborgerskap dersom hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn taler imot.

7.3 Tap av norsk statsborgerskap

**Statsborger-
loven §§ 23,
24 og 25**

Du mister ditt norske statsborgerskap dersom du får statsborgerskap i et annet land etter søknad eller eget samtykke. Det samme gjelder barn under 18 år når foreldrene erverver et annet statsborgerskap. Dette gjelder ikke dersom en av barnets foreldre er norsk statsborger eller barnet er gift.

Selv om du er norsk statsborger ved fødselen, taper du ditt statsborgerskap dersom du, før du fyller 22 år, ikke har vært bosatt i Norge i til sammen 2 år. Du kan etter søknad likevel få rett til å beholde det norske statsborgerskapet dersom du har tilstrekkelig

tilknytning til Norge. Søknad må fremmes innen du fyller 22 år.

Du kan søke om å bli løst fra ditt norske statsborgerskap. Du må da kunne bevise at du er statsborger i et annet land.

8. Bortvisning og utvisning

8.1 Bortvisning

Utlendings- loven (utl.) § 17

Bortvisning innebærer at utlendingen blir nektet innreise eller må forlate Norge.

En utlending kan bortvises når:

- Utlendingen ikke viser gyldig pass eller annet godkjent reisedokument når dette er nødvendig.
- Utlendingen ikke viser visum når dette er nødvendig.
- Utlendingen mangler nødvendig tillatelse etter loven.
- Utlendingen er registrert i Schengen Informasjonssystem (SIS) med sikte på å nekte innreise.
- Utlendingen ikke kan sannsynliggjøre det oppgitte formålet med oppholdet.
- Utlendingen ikke kan sannsynliggjøre å ha eller være sikret tilstrekkelig midler til opphold i Norge eller i annet Schengenland og til hjemreise.
- Utlendingen skylder det offentlige penger for tidligere uttransportering.
- Utlendingen er straffet i utlandet for et forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff i ti år eller mer.
- Utlendingen er straffet her i riket for et forhold som kan føre til fengselsstraff i mer enn 3 måneder.
- Når kompetent helsepersonell finner at utlendingen åpenbart lider av en alvorlig sinnslidelse.
- Når det er nødvendig av hensyn til Norges eller et annet Schengenlands indre sikkerhet, folkehelse, offentlig orden eller internasjonale forbindelser.

Utl. § 18

Politiet fatter vedtak om bortvisning ved innreise eller innen sju dager etter innreise.

Vedtaksmyndighet kan overføres til UDI dersom særlige grunner foreligger. Saksbehandlingstiden kan da bli noe lenger.

8.1.2 Virkningen av bortvisning

Vedtaket om bortvisning medfører ikke noe forbud mot fremtidig innreise.

8.2 Utvisning

Utvisning er den strengeste sanksjonsmuligheten utlendingsforvaltningen har mot utlendinger. Det viktigste formålet er å verne samfunnet mot kriminelt belastende handlinger.

Utl. § 72

Det er Utlendingsdirektoratet (UDI) som fatter vedtak i utvisningssaker.

Utl. §§ 66, 67 og 68.

Norske myndigheter kan utvise en utlending dersom ett av følgende vilkår er oppfylt:

- Utlendingen har begått en straffbar handling i Norge.
- Utlendingen har begått en straffbar handling i utlandet for mindre enn 5 år siden.

Det skal mer til for å utvise en utlending som ikke har fått oppholdstillatelse enn en som har en oppholdstillatelse i Norge. Dersom utlendingen ikke har fått oppholdstillatelse ennå kan utlendingen også utvises dersom:

- Utlendingen grovt eller gjentatte ganger har overtrådt en eller flere bestemmelser i utlendingsloven,

- Utlendingen unndrar seg gjennomføring av et vedtak som innebærer at vedkommende skal forlate Norge, eller
- Utlendingen vurderes som en risiko for rikets sikkerhet

Ulovlig opphold og ulovlig arbeid er eksempler på overtredelser av utlendingsloven. Det er også en overtredelse av utlendingsloven dersom du gir utlendingsmyndighetene uriktige opplysninger.

Utl. § 69

Personer som er født i Norge, og siden uavbrutt har hatt fast bopel her, kan ikke utvises. Det samme gjelder også personer som har fått norsk statsborgerskap.

Utl. § 70

En utlending kan ikke utvises dersom utvisningen vil være et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller de nærmeste familiemedlemmene. I myndighetenes vurdering av om utvisningen vil være uforholdsmessig, skal det vurderes hvor alvorlig lovbruddet er og hvor sterk tilknytning utlendingen har til Norge. I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Barne- konvensjonen artikkel 3

En utlending kan utvises selv om vedkommende ikke oppholder seg i Norge.

8.2.1 Virkningen av utvisning

Utl. § 71

Utvisning innebærer en plikt til å forlate landet og vedkommendes oppholdstillatelse faller bort. Utvisning innebærer også en hindring for senere innreise til Norge. Dette innreiseforbudet vil alltid gjelde for minimum ett år. Som hovedregel vil et utvisningsvedtak fra norske myndigheter også innebære innreiseforbud i hele Schengenområdet. Schengenområdet omfatter de fleste landene i Europa.

9. Saksbehandlingsregler

- Utl. § 75** Politiet, Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) treffer avgjørelser og vedtak i utlendingssaker.
- Forvaltningsloven (fvl) § 11** Disse myndighetene har opplysnings- og veiledningsplikt overfor personer som henvender seg til dem.
- Forvaltningsloven § 18** Den som er part i en sak har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, dersom ikke annet fremgår av norske rettsregler.
- Forvaltningsloven § 17** Myndighetene plikter å sørge for at en sak er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes i saken. Som søker har du plikt til å bidra til sakens opplysning så godt du kan.

9.1 Rett til å uttale seg

- Utl. § 81** Du har rett til å uttale deg i en sak som angår deg før det treffes vedtak, med mindre du ikke ved søknad eller på annen måte har uttalt deg tidligere. Dette gjelder også barn. Myndighetene plikter i disse tilfeller å sende ut forhåndsvarsel før vedtak treffes. Varselet skal inneholde opplysninger om at du gis anledning til å uttale deg innen en nærmere fastsatt frist.
- Fvl. §§ 16 og 17** Fremkommer det nye opplysninger i saken, som du har rett til å gjøre deg kjent med, skal du få vite om disse og gi en uttalelse. Dette gjelder med mindre spesielle hensyn taler mot, for eksempel at det fremstår som klart unødvendig eller det haster veldig å behandle saken.

9.2 Klageadgang

Utl. § 76

Vedtak truffet av politiet eller norsk utenriksstasjon kan påklages til UDI. Vedtak truffet av UDI kan påklages til UNE.

**Fvl. §§ 24
og 27**

Et vedtak skal som hovedregel begrunnes. For øvrig skal vedtaket inneholde opplysninger om klageadgang, klagefrist, klageinstans, den nærmere fremgangsmåten ved klage og retten til innsyn i sakens dokumenter. I noen saker som gjelder oppholdstillatelse har du krav på noe gratis hjelp fra advokat.

10 Rettshjelp

10.1 Hva er fri rettshjelp?

Dersom du har behov for advokathjelp og ikke har økonomisk mulighet til å betale, kan du i noen saker få dekket utgiftene helt eller delvis gjennom ordningen med fri rettshjelp. Du kan kontakte en advokat for å få vite mer om dette.

Fri rettshjelp kan både være fritt rettsråd og fri sakførsel. Fritt rettsråd omfatter nødvendig rådgivning og bistand fra advokat i forbindelse med en aktuell problemstilling. Fri sakførsel er når det offentlige betaler for at din sak blir ført for.

10.2 Når kan du få fri rettshjelp?

I visse saker hvor det offentlige finner at det er særlig viktig å få advokathjelp, blir fri rettshjelp gitt uten hensyn til inntekt og formue.

Dette gis blant annet i:

- Saker om mishandling. Dette gjelder både saker om psykisk og fysisk mishandling, tvang og trusler
- Siktete i straffesaker
- Saker om tvangsekteskap
- Saker hvor søker har vært utsatt for voldtekt eller menneskehandel har søker rett til fritt rettsråd for å vurdere en anmeldelse
- Enkelte utlendingssaker, som;

Fritt rettsråd ved:

- Bortvisning og utvisning på grunn av ikke-straffbare forhold

- Tilbakekall av arbeidstillatelse og permanent oppholdstillatelse
- Som hovedregel ved avslag på asylsøknad

Fri sakførsel ved:

- Rettslig prøving av Utlendingsnemndas vedtak
- Fengsling på grunnlag av ukjent identitet eller mistanke om falsk identitet
- Spørsmål om meldeplikt ved innlevering av pass eller annen legitimasjon, bestemt oppholdssted eller fengsling for å sikre iverksetting av utsending fra landet

JURK bemerker at listen ikke er fullstendig.

10.3 Kostnader

Advokatene er pålagt å kreve inn en egenandel i saker om fri rettshjelp. Denne egenandelen kan bli innkrevd på forskudd. Tjener søker mindre enn 100 000 kroner i året, slipper søker å betale egenandelen. Egenandel kreves heller ikke i saker der det innvilges fri rettshjelp uavhengig av inntekt, altså uten behovsprøving.

Per 1.1.2013 er satsene for egenandel følgende: Ved fritt rettsråd utgjør egenandelen 945 kroner. Ved fri sakførsel må søker selv betale 25 prosent av kostnadene. Disse er likevel begrenset oppad slik at ingen per. dags dato må betale mer enn 4 725 kroner i egenandel.

10.4 Hvordan kan du søke om fri rettshjelp?

En advokat kan undersøke om du har krav på fri rettshjelp og sende inn søknad om dette på dine vegne. Søker kan også selv søke om fri rettshjelp hos fylkesmannen der søker bor.

Når det søkes om fri rettshjelp må et egenerklæringsskjema fylles ut. Dette skjemaet kan man finne på internettsiden www.fylkesmannen.no. Det kan også fås ved henvendelse til JURK.

I søknader om fri sakførsel må søker gi en kort og fullstendig fremstilling av saken. Utover dette kan søker få råd og veiledning angående sakførselen hos advokater eller andre rettshjelpere. JURK kan etter en nærmere vurdering bistå ved behov for å søke om fri rettshjelp.

Avslag på søknad om fri rettshjelp kan påklages innen 3 uker. Klagen skal sendes til den instans som har avslått søknaden. Justisdepartementet behandler klagen.

11. Hvor kan du få hjelp?

Krisesentre gir hjelp til mishandlede kvinner i hele Norge. Lister over krisesentre i Norge.

www.krisesenter.com/medlemssentre.html og www.krisesenter.no

Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF) gir praktisk hjelp og veiledning.

Tlf: 22 03 48 30, www.seif.no

ROSA gir praktisk hjelp og informasjon om bistand og beskyttelse til ofre for menneskehandel.

Tlf: 22 32 11 60, www.rosa-help.no

MiRA Ressurssenter arbeider med spørsmål knyttet til likestilling for innvandrere- og flyktningkvinner i Norge.

Tlf: 22 11 69 20, www.mirasenteret.no

Likestillings- og diskrimineringsombudet

Tlf: 24 05 59 70, www.Ido.no

Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD)

Tlf: 22 20 87 37, <http://home.c2i.net/ourplace/>

Utlendingsdirektoratet (UDI)

Tlf: 23 35 15 00, www.udi.no

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS)

Tlf: 22 36 56 60, www.noas.org

Rosenhoff voksenopplæring

Tlf: 22 38 77 00

Kontoret for fri rettshjelp gir veiledning og konkret juridisk hjelp uten kostnad.

Tlf: 22 48 79 00

Juss-Buss er en rettshjelpsorganisasjon som gir gratis veiledning og bistand.

Tlf: 22 84 29 00

Arbins gate 7, 0253 Oslo

JURK (Juridisk rådgivning for kvinner) er en rettshjelpsorganisasjon som gir gratis veiledning og bistand til kvinner.

Arbins gate 7, 0253 Oslo

Tlf: 22 84 29 50

www.jurk.no

KONTAKT OSS

Telefon:

22 84 29 50

Adresse:

Juridisk rådgivning for kvinner

Arbinsgate 7

0253 Oslo

www.jurk.no